

Tambura u radu s djecom rane i predškolske dobi

Puzjak, Valentina

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:372937>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-20**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI STUDIJ
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Valentina Puzjak
TAMBURA U RADU S DJECOM RANE I PREDŠKOLSKE
DOBI
Završni rad

Zagreb, rujan, 2023.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI STUDIJ
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Valentina Puzjak
TAMBURA U RADU S DJECOM RANE I PREDŠKOLSKE
DOBI
Završni rad

Mentor rada:
doc. dr. sc. Blaženka Bačlija Sušić

Zagreb, rujan, 2023.

Izjava o izvornosti završnog rada

Izjavljujem da je moj završni rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

(vlastoručni potpis studenta)

Zahvala

Zahvaljujem se ponajprije svojoj mentorici, doc. dr. sc. Blaženki Bačlija Sušić, koja mi je omogućila pisanje završnog rada na ovu temu te kroz studiranje uvijek bila spremna pomoći te surađivati sa mnom, kako i s ostalim studentima Fakulteta.

Nadalje, zahvaljujem se obitelji koja me je od malih nogu bodrila u sviranju tambure, kao i u svim ostalim aktivnostima te što je uvijek vjerovala u mene.

Također bih se zahvalila svojim prijateljima, kolegama, koji su mi bila velika podrška kroz studiranje.

Za kraj bih se ponajviše zahvalila mojim kolegama tamburašima iz Kulturnog umjetničkog društva „Jablanovec“ te našem voditelju Dragutinu Pavkoviću, koji je razlog zašto sam uopće počela svirati bisernicu te svemu ovome što je uslijedilo nakon toga.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Povijest tambure.....	3
3. Tamburaški orkestar.....	4
4. Tamburaški sastav.....	4
5. Dijelovi tambure.....	6
6. Držanje tambure.....	9
Držanje i uloga lijeve ruke.....	9
Držanje i uloga desne ruke.....	10
7. Korištenje tambure u glazbenim aktivnostima u radu s djecom.....	11
Aktivnost upoznavanja i usvajanja pjesme.....	11
Igre s pjevanjem.....	11
8. Korištenje tambure u likovnim aktivnostima.....	14
9. Korištenje tambure u istraživačko-spoznajnim aktivnostima.....	15
10. Korištenje tambure uz glazbenu dramatizaciju.....	16
Male glazbene dramatizacije.....	16
11. Primjeri dobre prakse.....	18
12. Zaključak.....	40
Literatura.....	41
Popis slika.....	42

Sadržaj

U radu s djecom rane i predškolske dobi, vrlo je važno osvijestiti tradicijsku kulturnu baštinu. Jedno od najpoznatijih tradicijskih žičanih glazbala je tambura. Ona je proteklih stotinjak godina postala dijelom šire kulturne stvarnosti te se njome odgojitelji u radu s djecom mogu koristiti već od vrtića. Cilj rada je kroz primjer tambure osvijestiti važnost očuvanja hrvatske tradicijske baštine od najranije dobi te opisati kako se tambura može koristiti u vrtiću u radu s djecom rane i predškolske dobi. Tamburu se dakako, osim kao instrument, djeci može prikazati kroz različite aktivnosti: glazbene, likovne, istraživačko-spoznajne te u različitim igrama.

U radu su detaljno, u okviru primjera dobre prakse, opisane aktivnosti s tamburom provedene u nekoliko vrtića s područja grada Zagreba i Zagrebačke županije. Prikazani su i opisani različiti poticaji izrađeni za točno određenu dob djece, kao i za poticanje njihovih razvojnih zadaća. Također su opisani i metodički oblici rada u kojima se kroz metode rada, npr. dramatizaciju, pjesmu i igre s pjevanjem, potiče dječje stvaralaštvo. Ono dalje zaokuplja dječju pažnju, razvija osjećaj za govor, sluh, ritam te kulturne vrijednosti potičući istovremeno individualnost svakog djeteta. U radu se također opisuje interes djece za temu tambure, kao i ponovni ulazak u aktivnosti vezane za tamburu.

Ključne riječi: tambura, djeca rane i predškolske dobi, metode rada, dječje stvaralaštvo

Summary

Working with children of early childhood education, it is very important to be aware of traditional cultural heritage. One of the most famous traditional string instrument is tambura. Over the past hundred years, it has become part of the wider cultural reality, and educators can use it in their work with children from kindergarten onwards. The aim of the paper is to use the example of the tambura to raise awareness of the importance of preserving Croatian traditional heritage from an early age and to describe how tambura can be used in kindergarten in working with children of early childhood education. Of course, apart from being an instrument, tambura can be shown to children through various activities: musical, artistic, research-cognitive and in various games.

The paper describes in detail, within the framework of examples of good practice, the activities with the tambura carried out in several kindergartens in the area of the city of Zagreb and the Zagreb County. Various incentives created for the exact age of children, as well as for encouraging their developmental tasks, are presented and described. Methodical forms of work are also described, in which children's creativity is encouraged through work methods, for example, dramatization, songs and games with singing. It further captures child's attention, develops a sense of speech, hearing, rhythm and cultural values, encouraging at the same time the individuality of each child. The paper also describes children's interest in the subject of tambura, as well as their re-entry into activities related to tambura.

Keywords: tambura, children of early childhood education, work methods, children's creativity

1. Uvod

Tambura je tradicijsko narodno glazbalo. Kroz povijest je došla na naše prostore te je postala jedino solističko glazbalo u Lijepoj našoj koje se od solističkog razvilo u orkestralno. Tako je nastao tamburaški orkestar koji broji devet glavnih dionica. Kako se tambura najčešće svira u manjim mjestima, primjerice u KUD-ovima i drugim amaterskim društvima, rijetkost je okupiti toliko ljudi koji bi svirali tamburu, a nazivaju se tamburaši. Zato za takvu skupinu glazbenika postoji naziv tamburaški sastav, koji se najčešće sastoji od četiri do šest tamburaša. Svaka tambura ima nekoliko dijelova, a osnovni dijelovi tambure su tijelo, vrat i glava tambure. Najvažnija stvar pri sviranju tambure je njeno držanje. Postoji točno određen način držanja za svaku pojedinu vrstu tambure, kako bi se na tamburi dobio najbolji ton.

Tamburaški sastav, kojeg predvodi primaš, vrlo je čest na našim prostorima. Tijekom godina, sve je više postala popularna tamburaška glazba, ali se istovremeno gubi narodna glazba ispunjena tradicijskim igrama. Danas sve više narodnih dječjih pjesama odlazi u zaborav. Također, većina djece ne prepoznaje narodni instrument tamburu te je vrlo često mijenjaju za gitaru.

Uz to je bitno naglasiti kako je tradicijska igra bitna u poticanju dječje kreativnosti, izražajnosti, samopouzdanju i samom međusobnom uvažavanju i socijalnom odnosu među djecom. Istovremeno se kod djece za vrijeme pjevanja narodnih pjesama, izvođenja igara s pjevanjem ili plesanja narodnih plesova razvija individualnost u zajedništvu te se razvija senzibilitet za pripadnost grupi.

Osobiti doprinos u očuvanju hrvatske tradicijske baštine, osobito s aspekta njegovanja tradicijskih vrijednosti u kontekstu dječjeg stvaralaštva, dao je koreograf i istraživač Goran Knežević. Prepoznajući važnost njegovanja dječjeg folklornog stvaralaštva od djetetove predškolske dobi ukazuje na važnost njegovanja ovih vrijednosti kako u gradskim tako i u ruralnim sredinama. Naglašava da je to osobito važno u suvremenom svijetu: „Poglavito je to vrijedno danas kad djeca i na selu i u gradu započinju baštiniti univerzalnu kulturu tako da će u budućnosti upravo nacionalna osviještenost djece i mladih uspjeti sačuvati sve posebnosti hrvatskog naroda“ (Knežević, 2005, str. 10). To se dakle započinje već od vrtića, gdje se s djecom provode različite aktivnosti, u kojima se svakako može potaknuti i razviti taj osjećaj prema kulturnoj baštini. Tako se u nastavku rada opisuje jedan od tradicijskih narodnih instrumenata, tambura, koja može biti poticaj prema upoznavanju dječjeg tradicijskog stvaralaštva u Hrvatskoj.

U radu su uz opis tambure kao tradicijskog instrumenta ukratko opisani načini na koje bi se ovaj narodni trzalački instrument mogao približiti djeci te se koristiti u svakodnevnom radu s djecom.

Kroz rad se najprije opisuje nastanak i razvoj tambure, kao i njena kratka povijest. Zatim se jasno objašnjava razlika između tamburaškog orkestra i tamburaškog sastava, kao i dijelovi tambure. Taj je dio posebno važan i u radu s djecom, jer se i njima na jednostavan način može objasniti od čega je tambura građena, kao i od kojih se dijelova sastoji. U zadnjem dijelu prije samih primjera dobre prakse u vrtiću je opisan način držanja tambure, što je također vrlo bitno razumjeti te primijeniti za vrijeme sviranja. Povezujući navedeni teorijski dio rada s praktičnim iskustvom korištenja tambure u radu s djecom u neposrednoj odgojno-obrazovnoj praksi, u okviru primjera dobre prakse u radu su opisane aktivnosti iz četiri vrtića grada Zagreba i Zagrebačke županije. Sve su se aktivnosti provodile u dogovoru s mentorima i nastavnicima s Učiteljskog fakulteta u Zagrebu te su ciljano odabrane prema razvojnim zadaćama i mogućnostima djece. Rad je dakle usmjeren ka predstavljanju i opisivanju tambure kao instrumenta koji je vrlo značajan u našoj, hrvatskoj kulturnoj baštini.

2. Povijest tambure

Tambura je narodno tradicijsko žičano glazbalo. Glazbala slična tamburi potječu još iz stare kulture Mezopotamije i Egipta. U Egiptu su sačuvani i spomenici koji govore o pretečama tambure. Prof. Siniša Leopold u svojoj knjizi „Tambura u Hrvata“ navodi (1995., str. 13): „Riječ je uglavnom o slikama iz kojih se jedino ne vidi jesu li te dugovrate lutnje već tada imale prečnice. Slične se lutnje kasnije javljaju i u Grka i Rimljana. Treba spomenuti kratkovrate i dugovrate lutnje, od kojih potječu sva glazbala slična tamburi.“ Dakle, preteča današnje tambure raširila se po svim stranama svijeta: prema zapadu do Španjolske (prema kojoj se razvila gitara), prema istoku preko Indije, na sjever Azije do Rusije. U Bugarskoj se taj instrument zove pandora, u Ukrajini bandura, u Rusiji balalajka, dok se u azijskom dijelu Rusije i Zakavkazju naziva tambura. Kroz povijest je tambura mijenjala svoj izgled, oblik, broj žica (od jedne do deset), a zadržala je osnovno svojstvo žičanog instrumenta te se s vremenom zvukovno razvijala. Na prostor Balkana donijeli su je Turci tijekom svojih osvajanja u 14. i 15. stoljeću (Barić, 2014).

Najstarija sačuvana bilješka o tamburi u Bosni pronađena je u putopisu N. Nicolaja, pratioca francuskoga konzula u Turskoj, koja potječe iz 1551. godine. Kasnije je seobom Šokaca iz Bosne prenesena u Slavoniju i Bačku gdje je postala glazbenim idiomom, nakon čega se proširila i po Dalmaciji te ostalim dijelovima Hrvatske (Leopold, 1995).

Prvi tamburaški sastavi osnovani su u prvoj polovici 19. st. u Bačkoj te su utjecali na Vatroslava Lisinskog pri skladanju „Tamburaška“ 1846. godine. Godinu kasnije, 1847., ilirski glazbenik Pajo Kolarić osnovao je prvo tamburaško društvo u Osijeku te je time utemeljio orkestralno tamburaško muziciranje. Tijekom godina, tamburaški amaterski orkestri osnivali su se po cijeloj Hrvatskoj, Bosni, Sloveniji, Austriji, Češkoj te s našim iseljenicima i na drugim kontinentima. Također valja naglasiti kako je tambura našim iseljenicima bila upravo poveznica s rodnom zemljom te se tako i osniva brojna tamburaška udruženja i objavljuje se prva tamburaška literatura. Tijekom prve polovice 20. st., u Hrvatskoj počinju izlaziti časopisi „Tamburica“ i „Hrvatska tamburica“. Godine 1937. na Radio postaji Zagreb su se prvi put čuli zvuci tambure te je četiri godine kasnije, 1941. osnovan tamburaški orkestar kao profesionalni ansambl tadašnje Radio postaje Zagreb. Nakon Drugog svjetskog rata zanimanje za tamburu raste te u Zagrebu izlaze zbornici „Narodna tamburica“, „Tamburaški zborovi“ te časopis „Tamburaška glazba“. Počinju se sve više skladati i izvoditi originalna djela za tamburu, od kojih su istaknutiji skladatelji Josip Andrić, Mijo Majer, Josip Canić, Vinko Vodopivec, Đuro Prejac, Julije Njikoš, Božo i Zlatko Potočnik i dr. Autori prvog udžbenika za tambure za

osnovnu glazbenu školu iz 1992. bili su Željko Bradić i Siniša Leopold. Tijekom stvaranja hrvatske države, nastali su i mnogi kvalitetni tamburaški sastavi: „Zlatni dukati“, „Slavonski bećari“ i „Ex Pannonia“. Na hrvatskoj glazbenoj sceni tamburaška glazba dokazala je kako se može ravnopravno nositi s ostalim glazbenim smjerovima. Prema prof. Siniši Leopoldu (1995, str. 17): „Tambure se ne treba stidjeti, što je nekad bila praksa. Naprotiv, tamburi i tamburaškoj glazbi treba dati mjesto i značenje koje joj pripada u stvaranju nacionalnog identiteta.“

3. Tamburaški orkestar

Jedini hrvatski narodni instrument koji se od solističkog razvio u orkestralni je upravo tambura. Prema Bradić i Leopold (1997), s obzirom na veličinu i ulogu u orkestru, tambure nose nazive: bisernica, brač, čelović, čelo, čelo-berde, bugarija i berde. Imaju 4 do 6 metalnih žica, a izrađene su u obliku kruške (bisernica i brač), gitare (brač, čelović, čelo i bugarija) te u violinskom obliku (čelo-berde, berde).

Komorno muziciranje je kada se na više instrumenata izvodi jedna skladba, u slučaju tambura, postoji: solo brač/bisernica uz pratnju klavira, zatim sastav tambura duo (dva brača ili brač i bisernica), trio (brač, bugarija i čelo ili bisernica i dva brača), kvartet (bisernica, brač, bugarija i čelo-berde ili bisernica, dva brača i čelo), kvintet, sekstet, septet, oktet i nonet. Dakako, svaki od navedenih komornih sastava ima nekoliko varijacija kombinacija tambura. Vrlo je bitna i zvukovna uravnoteženost među dionicama u skladbama za komorno muziciranje (Bradić, 1995). Tamburaški orkestar, kojim upravlja dirigent, sastavljen je od devet osnovnih dionica: bisernica prva, bisernica druga, bisernica treća, brač prvi, brač drugi, čelović, čelo (čelo-berde), bugarija i berde. Dionice se prema potrebi mogu dijeliti, npr. brač 1., 2. 3. ili bugarija 1., 2. (Bradić i Leopold, 1997).

4. Tamburaški sastav

Prema Ferić (2011) manja skupina glazbenika, do sedam tamburaša, nazivaju se tamburaški sastav ili komorni sastav. Taj se sastav sastoji najčešće od dvije bisernice (prvi i drugi prim), dva brača (prvi i drugi bas-prim), čelovića (e-brač), čela, bugarije (kontra) i berda (tamburaški bas). Bez obzira na to što se puni tamburaški sastav sastoji od svih dionica te na svakoj od njih svira po jedan svirač, često se zajedničko sviranje izvodi u tercetu, kvartetu, kvintetu ili sekstetu, posebice u amaterskim društvima i sekcijama KUD-ova, OKUD-ova ili

nekih drugih udruga. Tijekom sviranja, tamburaši stoje te vrlo često sviraju bez nota, a predvodi ih primaš (Leopold, 1995).

Slika 1. *Tamburaši KUD-a „Jablanovec“*
Iz osobne arhive autorice - nastup s tamburaškim sastavom

Najmanja tambura zove se **bisernica** i svira najviše tonove izvodeći glavnu melodijsku liniju. Dijeli se na prvu i drugu bisernicu koje su jednako ugođene. Prva bisernica (bisernica I.) vodi melodiju, dok druga bisernica (bisernica II.) svira prateći drugi glas. Bisernica ima pet žica, od kojih su prve dvije ugođene na isti ton.

Pratnju bisernici, odnosno nešto dublje tonove izvodi **brač**. On udvaja melodijsku liniju, ponekad pojednostavljenu, te se dijeli na prvi i drugi brač, koji su jednako ugođeni te su istog oblika, po zvuku visinom najbliži tonskom opsegu ženskih glasova. Brač većinom ima pet žica, od kojih su prve dvije jednake debljine te ugođene na isti ton, dok su ostale tri ugođene na različite tonove u intervalu kvarte.

Bugarija je nešto veća od brača te je isto u obliku gitare. Akordičko je i ritmičko glazbalo. Ima pet žica, od kojih su prve dvije ugođene na isti ton. Novije bugarije imaju četiri žice, koje se ugađaju na četiri različita tona koji daju četveroglasni akord (Ferić, 2011).

Tamburaški bas ili **berde** izvodi najdublje tonove, odnosno basovu dionicu. Najčešće je građen u obliku violinskog kontrabasa. Notira se u F-ključu te zvuči oktavu niže od notnog zapisa. Ima četiri žice ugođene na četiri tona u intervalu kvarte (Ferić, 2011).

5. Dijelovi tambure

Svaka tambura ima tri osnovna dijela: tijelo (trup), vrat (hvataljku) i glavu. Tijelo tambure, koje još neki nazivaju i trup, zvekalo, kopianjica ili korpus, izrađeno je od drva javora, oraha, šljive, lipe ili jasena. Na prednjoj strani tijela nalazi se glasnjača, tanka daščica od mekanog drva (najčešće smrekovine ili jelovine). Gornji dio glasnjače zaštićen je slojem tvrdog drva, kako se za vrijeme sviranja tambura ne bi oštetila, te su na glasnjači i zvučni otvori (rupice), koji služe nesmetanom izlazu zvuka iz instrumenta. Veće tambure, npr. bugarija, imaju samo jedan zvučni otvor (veliku rupu) u sredini glasnjače. Osim zvučnog otvora, na glasnjači se nalazi konjić koji služi za napinjanje žica te su na njemu urezane udubine za svaku žicu. Na kraju samog tijela tambure nalaze se zapinjače koje zapinju žice te iznad njih štitnik koji štiti ruku od ozljeda koje bi se mogle dogoditi tijekom puknuća žice (Leopold, 1995).

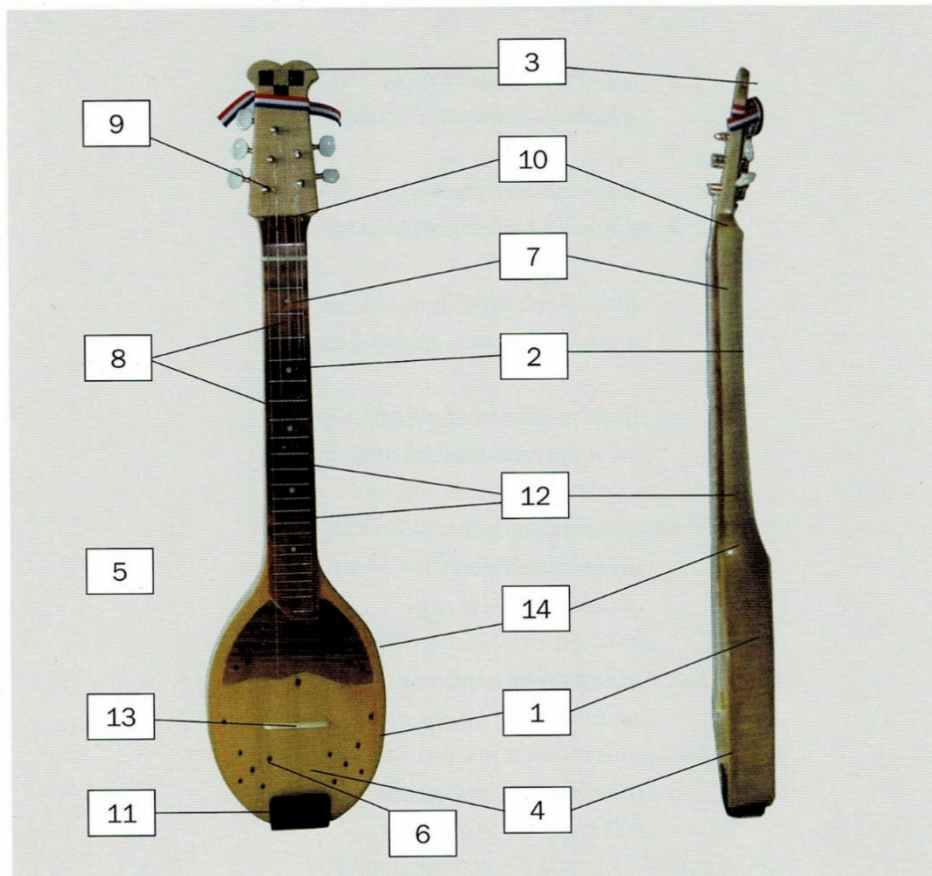
Vrat tambure je najčešće dug te veže tijelo i glavu tambure. Donja strana mu je zaobljena, a gornja ravna. Po cijeloj dužini gornjeg dijela vrata pričvršćena je hvataljka na kojoj su okomito zabijene prečnice (pragovi). One označavaju polja koja svirač stišće kako bi proizveo ton. Svako polje je dakle smješteno između dvije prečnice.

Glava tambure nalazi se na kraju vrata te je između njih kobilica. Ona na sebi za svaku žicu ima urezane udubine, koje postoje kako bi žica nesmetano i sigurno (bez pomicanja) prolazila od vijaka (čivija) za ugađanje žica, odnosno stupića sve do zapinjača na kraju tijela tambure. Svaka se žica, kako bi mogla proizvoditi zvuk, treba najprije zapeti za zapinjaču. Zatim žicu treba provesti kroz njene urezane udubine na konjiću te kobilici. Na kraju se žica zavije oko stupića s vijkom (čivijom) onoliko koliko je potrebno za željeni ton.

Broj žica na tamburama varira od dvije do deset, a najčešće su tambure one s pet ili šest žica. Tambure mogu biti jednoglasne, dvoglasne, troglasne, a najrasprostranjenije su četveroglasne. Razmak u tonovima između praznih žica može biti sekunda, terca, a najčešće je kvarta ili kvinta (Leopold, 1995).

Osoba koja svira tamburu zove se tamburaš, a graditelj tambura tamburar. Ton na tamburi dobiva se okidanjem žice trzalicom te vrlo rijetko prstom, dakle kratki tonovi se

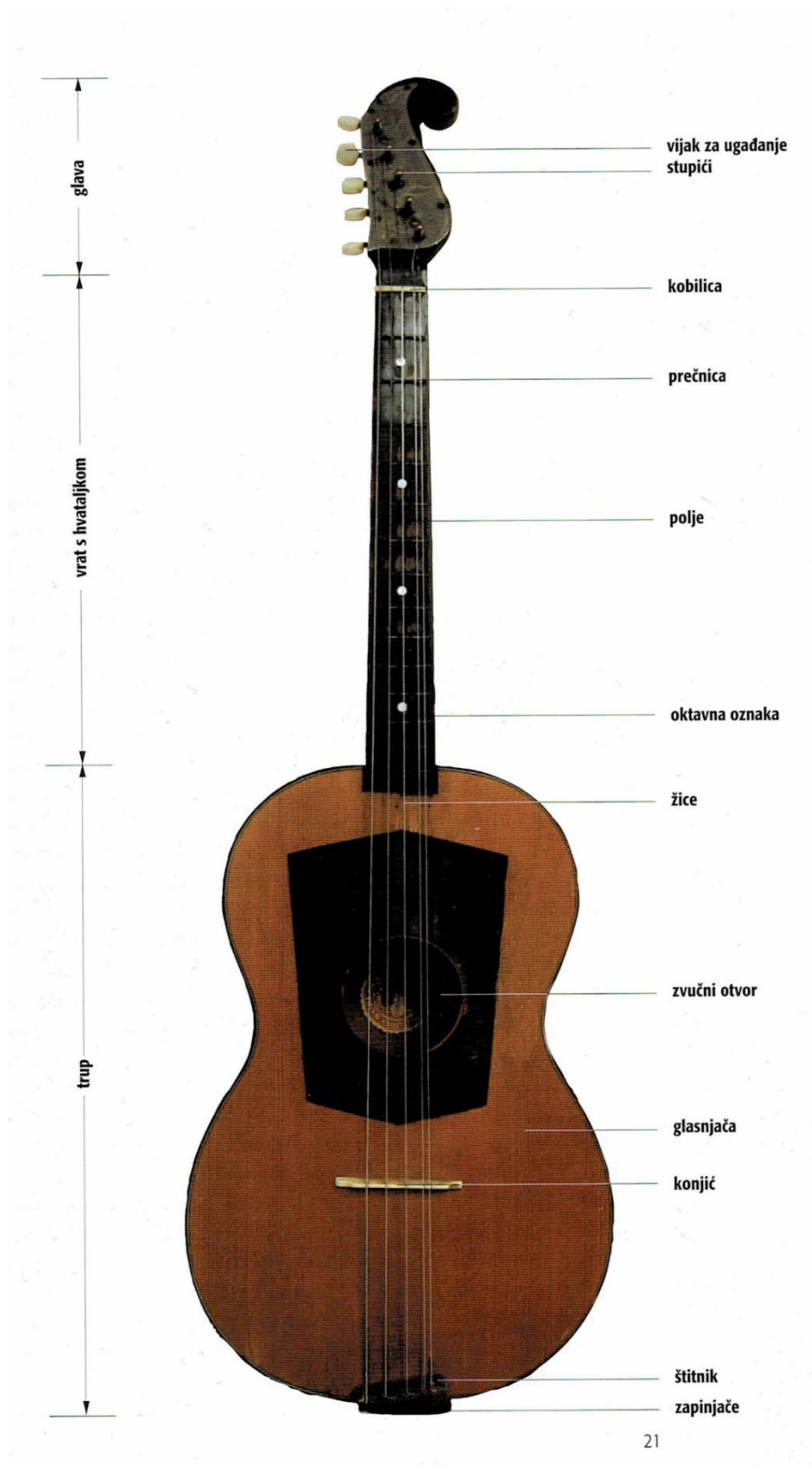
otkucavaju, a dugi trzaju. Trzalica je davnih dana rađena od kore višnjeva drva, zatim od guščjeg pera, onda od kravskog roga, dok se danas najčešće izrađuje od celuloida ili plastike. Postoje dva najčešća oblika trzalice: trokutasti sa zaobljenim rubovima te pravokutni sa zaobljenim rubovima (Ferić, 2011).

1. Zvučno tijelo - korpus - trup	8. Prečnice, pragovi
2. Vrat	9. Čivije, naprava za navijanje žica
3. Glava	10. Konjić
4. Glasnjača	11. Zapinjač
5. Ukasno zaštitna rozeta	12. Žice
6. Zvučni otvori	13. Kobilica
7. Pokrovna daščica vrata	14. Ukasna letvica

Slika 2. *Dijelovi tambure - bisernice*

Preuzeto iz *Tambura: kako sam gradio tamburu* (str. 7), Barić M. (2014), Karlovac: Gradska knjižnica „Ivan Goran Kovačić“

Slika 3. Dijelovi tambure - brača
 Preuzeto iz *Hrvatski tamburaški brevijar* (str. 21), Ferić M. (2011),
 Zagreb: Šokadija-Zagreb

6. Držanje tambure

Za dobivanje najboljeg tona na tamburi, vrlo je bitno njeno pravilno držanje. Dakle, stražnji dio trupa treba biti prislonjen uz desno rebro svirača. Tambura se za to vrijeme ne smije spustiti u krilo da se glasnjača okrene prema gore. Lijevom rukom se uhvati vrat tambure tako da se prstima ne diraju žice. Vrat treba podignuti toliko da glava tambure bude približno u visini ramena (Brdarić, 1990).

Bisernica se drži tako što svirač prisloni tijelo tambure na donja rebra. Podlakticom desne ruke pritisne tijelo na štitniku te podigne vrat bisernice i postavi ga između palca i kažiprsta lijeve ruke. Svirač sjedi na rubu stolca dok je položaj kičme uspravan (Bradić i Leopold, 1997).

Brač drži tako da tijelo položi na rub desne noge, a lakat desne ruke opušteno stavi na gornji rub tijela iznad štitnika. Vrat brača svirač postavi ukoso prema gore te ga smjesti između opuštenog palca i kažiprsta lijeve ruke. Palac lijeve ruke ne smije prelaziti plohu hvataljke.

Bugarija i čelo se drže tako da se savijeni dio tijela tambure položi na desnu nogu, a lakat desne ruke opušteno položi na gornji rub trupa. Vrat treba ukositi kao kod brača, prema gore. Čelović se drži na isti način (Leopold, 1995).

Čelo-berde, koji se također ponekad naziva stojeći čelo, drži se tako da se savijeni dio tijela tambure osloni na lijevu nogu u visini koljena, a desna noga se samo prisloni. Vrat treba blago ukositi prema lijevoj nozi te se tambura čelo-berde uvijek svira sjedeći.

Berde se svira stojeći jer je to najveća tambura. Svirač je prislonjen na savijenu rubnu dasku, dok se vrat tambure drži lijevom rukom te je on istovremeno nagnut prema njoj (Leopold, 1995).

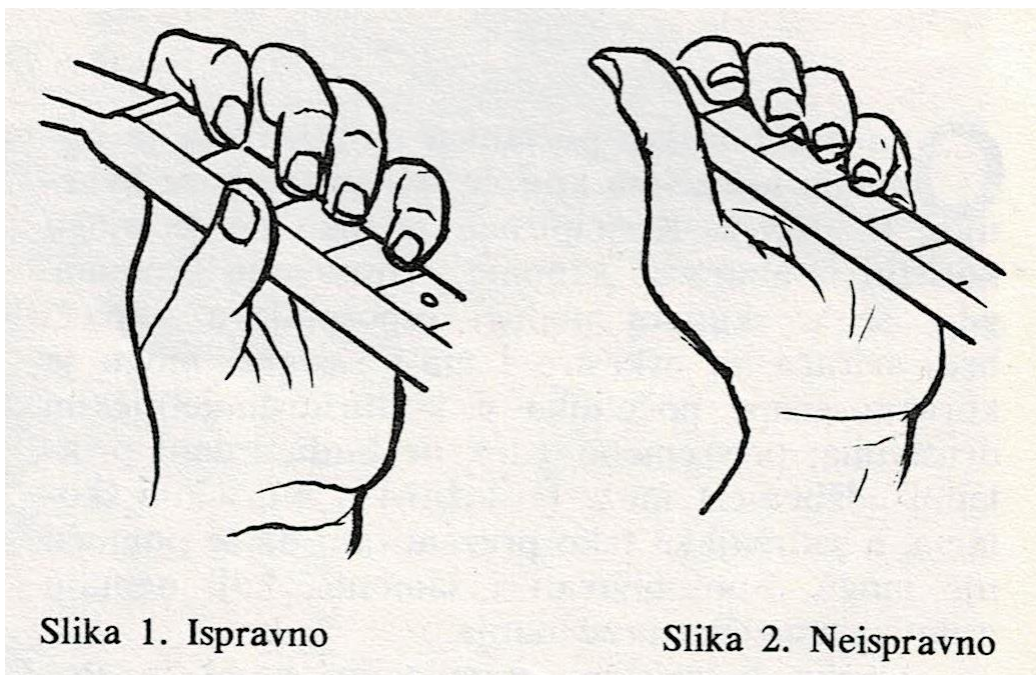
Držanje i uloga lijeve ruke

Vrat tambure drži se lijevom rukom, i to između palca i kažiprsta. Lakat uvijek treba biti opušten uz rame te šaka ne smije biti zgrčena, već slobodna. Palac je dakle naslonjen na gornji dio vrata te ne prelazi vrh vrata tambure, dok su ostali prsti savijeni prema poljima na tamburi. Šaka se ne smije okrenuti toliko da vrat tambure leži na dlanu, već se šaka treba malo zakrenuti dlanom prema gore kako bi vršci prstiju (jagodice) mogli pritisnuti žicu. Pritisak treba biti čvrst te prsti moraju ostati zaobljeni (Brdarić, 1990).

Držanje i uloga desne ruke

Desna ruka ponajprije je zadužena da pravilnim položajem omogući ispravno trzanje trzalicom. Tambura je za to vrijeme prislonjena uz rebra te se desna podlaktica naslanja na gornji rub glasnjače, dok je šaka niže od najtanjih žica. Prsti se saviju u šaku poput kažiprsta, koji zajedno s palcem drži trzalicu. Najlakše je trzalicu shvatiti kao produžetak palca, koji mora biti ispružen te je tako trzalica cijelom svojom dužinom priljubljena uz njega, sve do korijena palca. S donje strane, trzalicu držimo svinutim kažiprstom i to dijelom kažiprsta blizu nokta, a ne jagodicom. Vrh trzalice malo je okrenut prema vratu tambure (Bradić i Leopold, 1997).

Prilikom sviranja trzalicu treba držati lagano, dakle ne smije se stiskati već držati toliko da ne mijenja svoj položaj između palca i kažiprsta. Ostala tri prsta trebaju biti skupljena, dakle ne smiju biti ispružena i raširena te ne smiju dirati glasnjaču. Tijekom sviranja smije se pomicati samo šaka, a ne cijela podlaktica. Zato zglobov šake treba biti vrlo pokretljiv i opušten, što se postiže savijanjem zgloba i njegovim odmicanjem od glasnjače. Ako se na to ne pripazi, već od prvih pokušaja sviranja će se vrlo teško ostvariti dobra tehnika trzanja, što će kasnije rezultirati otežavanjem dobrih rješenja tijekom sviranja (Brdarić, 1990).

Slika 4. Ispravno i neispravno držanje lijeve ruke
Preuzeto iz *Tamburaška početnica* (str. 6), Brdarić R. (1990),
Vinkovci: Kulturno informativni centar „Privlačica“

7. Korištenje tambure u glazbenim aktivnostima u radu s djecom

Tambura se kao instrument ponajprije može koristiti u glazbenim aktivnostima. Osim u slobodnoj igri djeteta, odgojitelj tamburu može svirati kao instrumentalnu pratnju uz pjesmu ili igru s pjevanjem. U tom vođenom sadržaju, odnosno igri, odgojitelj nudi različite načine kako bi se realizirala tema aktivnosti. Kako bi djeca ostala što duže u aktivnosti, ona treba biti puna raznolikosti i promjena. To je i sam cilj metodičkog postupka u glazbenoj aktivnosti: produljenje njezinog trajanja kako bi djeca bila duže okružena glazbom. Nije smisao dakle samo usvajanje novih glazbenih sadržaja kao što su primjerice pjesma i igra s pjevanjem, nego je prije svega važno da djeca uživaju u glazbenoj aktivnosti. Kroz glazbene aktivnosti djeca ujedno razvijaju glazbeni sluh, osjećaj odnosno senzibilitet za metar, ritam, melodiju, tempo i dinamiku (Gospodnetić, 2015).

Aktivnost upoznavanja i usvajanja pjesme

Kako se pjesma s djecom usvaja kao cjelina, dakle djeci se zajedno treba predstaviti i tekst i melodija pjesme, to se upravo može izvesti uz instrumentalnu pratnju tambure. Dakle, prvi puta kada djeca slušaju pjesmu, odgojitelj pjeva pjesmu uz instrumentalnu pratnju tambure, i to sve kitice pjesme kako bi djeca mogla steći dojam cijele pjesme. Nakon toga, s djecom se može učiti kitica po kitica kako bi ju dijete bolje razumjelo te lakše zapamtilo.

Sam tijek upoznavanja i usvajanja pjesme teče ovako: kroz uvodni dio, odnosno motivaciju, djeci se ispriča neki događaj ili priča o temi kako bi se kod djece pobudilo zanimanje i interes za aktivnost. Zatim se u metodičkom postupku najprije demonstrira pjesma, dakle izvodi se u cijelosti uz instrumentalnu pratnju tambure. Nakon toga se i djeca pridruže u pjevaju pjesme uz instrumentalnu pratnju. Slijedi pjevanje pjesme sviranjem metra i ritma različitim načinima izvođenja (pljeskanjem, lupkanjem, sviranjem po tijelu i sl.). Također se pjesma može izvoditi i u različitom tempu i dinamici, što se također može izvoditi uz instrumentalnu pratnju tambure. Završni dio aktivnosti sastoji se od igre uz pjesmu ili kroz likovni izričaj djeteta.

Igre s pjevanjem

Igre s pjevanjem oblik su dječjeg glazbenog stvaralaštva koji je nastao iz spontane dječje igre. Radi njihove ljepote i zanimljivosti nastavile su se prenositi generacijama djece. Djeca su od davnina provodila svoje slobodno vrijeme na otvorenom, a kada bi se skupilo dovoljno djece,

počela je igra. Dječju je igru često pratilo pjevanje, dok su pjevanje pratili pokreti. Tako je nastala veza između dječjeg pjevanja i pokretnog izražavanja te su se postepeno razvijale igre s pjevanjem (Mendeš, Marić i Goran, 2020).

Djeca potrebu za igrama s pravilima prirodno osjećaju s pet godina, a njima prethodi potreba za igrom pretvaranja. One su prisutne kod djece već s dvije godine, a najzastupljenije su u dobi od četvrte i od pete godine. Zbog toga u igrama s pjevanjem često nailazimo i na elemente igara pretvaranja, u kojima se djeca uživljavaju u uloge i „glume ih“ (Gospodnetić, 2015).

Igre s pjevanjem su vrsta pokretnih igara koje djeca usvajaju prema ustaljenim pravilima. Djeca, osobito u mlađoj dobi, vežu melodiju pjesme za tekst pjesme te za određeni pokret. Tako kod djece, kako ističe Višnja Manasteriotti (1982, str. 69), „igre s pjevanjem jednako utječu na razvoj govornih i muzičkih sposobnosti djece, kao i na razvoj njihovih ritmičkih pokreta. U njima se govor, pjevanje i pokret ujedinjaju u skladnu, estetsku formu“. Igre s pjevanjem vrlo pozitivno djeluju i na razvoj glazbenog sluha, osjećaja za ritam, pjevačkoga glasa i glazbenog pamćenja. Također obogaćuju djetetov rječnik, kao i ranu glazbenu senzibilizaciju.

Dakle, kada djeca nauče igre s pjevanjem prema već određenim pravilima, odgojitelj svakako može tamburu uvesti kao instrumentalnu pratnju, koja pomaže pri držanju intonacije u igri s pjevanjem. Tako također djeca samostalno provode aktivnost koju odgojitelj prati svojim instrumentom. Uz to, on može mijenjati tempo i dinamiku, kao i naglasiti metar ili ritam.

U literaturi postoje različiti kriteriji za podjelu igara s pjevanjem. Najčešći su oni koji dijele igre s pjevanjem prema njihovu podrijetlu te prema formi u kojoj se izvode. Prema podrijetlu, igre s pjevanjem mogu biti:

1. Tradicijske - nastale u narodu.
2. Umjetničke - stvorili su ih skladatelji kao dio stvaralačkog opusa, ali u nešto drugačijem obliku, namijenjenom djeci (Mendeš, Marić i Goran, 2020).

Igre s pjevanjem dijele se i prema formi u kojoj se izvode na:

- A. Zabavljalice - igre s pjevanjem namijenjene najmlađoj djeci. One zahtijevaju sudjelovanje odgojitelja ili neke druge odrasle osobe. Izvode se u pokretima ruku, nogu ili tijela te razvijaju tjelesne i glazbene sposobnosti.
- B. Igre s pjevanjem u kolu - djeca se drže za ruke i plešu kolo uz pjevanje, primjerice:
 - a. djeca se kreću u kolu te kada kolo stane prestanu pjevati i čučnu

- b. držeći se za ruke, djeca poskakuju s noge na nogu, hodaju u metru ili ritmu te se kreću u jednom smjeru kojega mijenjaju u određenom trenutku
 - c. djeca plešu kolo, a u sredini jedno dijete izvodi neke pokrete
 - d. krećući se u kolu, prozvana djeca okreću se za pola ili cijeli krug oko svoje osi.
- C. Igre s pjevanjem u krugu - djeca formiraju krug u onim igrama kada se uz pjevanje pjesme izvode pokreti rukama i tijelom, na primjer:
- a. pokreti koji opisuju sadržaj pjesme
 - b. ritam pjesme koji se izvodi pokretima
 - c. ritam koji se svira dječjim udaraljka
 - d. pravila koja se izvode prema zadanoj pjesmi.
- D. Igre s pjevanjem u otvorenom kolu, redu i koloni - igre s glavnom ulogom ili igre bez glavne uloge u kojoj djeca stoje jedan iza drugoga (u liniji ili redu) te se mogu kretati u otvorenom kolu: oblik kretanja proistječe iz sadržaja pjesme.
- E. Igre s pjevanjem slobodnih oblika - slobodnijeg su karaktera te nemaju stalni oblik. Za djecu je ovo najsloženija skupina igara s pjevanjem. Tekst pjesme određuje oblik igre s pjevanjem, ali ne određuje točno određeno mjesto. Djeca se mogu slobodno kretati prostorom i pjevaju istovremeno izvodeći pokrete koji su samostalno osmišljeni.
- F. Igre s pjevanjem mješovitih oblika - izvode se u dva ili više oblika, primjerice kombinacija kola i kolone (Mendeš, Marić i Goran, 2020).

Odgojitelj se za vrijeme izvođenja igara s pjevanjem u vrtiću igra s djecom sve dok ne ovladaju pravilima igara s pjevanjem te im također pomaže pri osamostaljivanju u igri. Djeca uče oponašanjem te tako za vrijeme slušanja odgojiteljevog pravilnog pjevanja i ishodavanja metra, kod djece se razvija senzibilitet za metar i ritam, kao i za glazbeni sluh. Znak za početak pjevanja treba biti riječ „i“ ili „sad“. Nikako ne može biti „tri-četiri“, jer ti brojevi djeci ništa ne znače. Tempo pjevanja igara s pjevanjem treba prilagoditi dječjim koracima tako da može biti i nešto brži od njihovih koraka, ali nikako sporiji (Gospodnetić, 2015).

Igre s pjevanjem zadovoljavaju dječju potrebu za pjevanjem, plesom, slušanjem glazbe te igrama s pravilima. One se mogu pokrenuti u svakom trenutku dana, što doprinosi dječjim emocijama, vedrini, kao i ugodnom okruženju u kojem djeca zajednički pjevaju i igraju pjesme koje ih vesele i koje vole.

8. Korištenje tambure u likovnim aktivnostima

Kada dijete vrlo pažljivo promatra neki oblik ili pojavu te je njime potpuno zaokupljeno, ta se usmjerenost naziva stvaralačka percepcija. Tek kada se ona dogodi, dijete se spremno likovno izraziti. Kod djece se taj interes prema nekoj stvari ili pojavi može pobuditi kroz usmjeravanje opažanja, aktiviranje sjećanja, maštanje, kroz ilustracije, zamišljanje, kroz igre s likovnim materijalima te kroz potvrđivanje (Belamarić, 1986).

Postoje dakle slobodne i vođene likovne aktivnosti. U svakoj je aktivnosti djeci najbitnije pružiti slobodu u izražavanju, kako bi ju mogli vidjeti na svoj individualni način te ju isto tako interpretirati na vlastiti način. Prema Belamarić (1986, str. 256), za djecu je bitno „da imaju pravo na svoje individualno izražavanje i stvaranje u punom smislu riječi“. Tako djeca izražavaju svoju likovnu kreativnost u kojoj su im najbitniji doživljaj i akcija. Djeca imaju potrebu za aktivnim spoznavanjem i izražavanjem doživljenog, a odgojitelj je taj koji će kroz različite aktivnosti djeci ponuditi materijale kojima će se djeca izraziti (Grgurić i Jakubin, 1996).

Vođene likovne aktivnosti sastoje se od pripreme, motivacije, najave zadatka, realizacije te završnog djela. Kod pripreme odgojitelj odabire motiv unutar teme, zatim tehniku kojom će se motiv izrađivati te priprema potreban likovni pribor i materijal. Kod motiva tradicijskog narodnog glazbala tambure, tehnike kojima se ona može obraditi su primjerice slikanje i kiparsko oblikovanje. Potrebni materijali bili bi papir, flomasteri/olovka, glinamol/plastelin te zaštitna podloga. Nakon pripreme, slijedi motivacija za rad u kojoj odgojitelj kroz razgovor s djecom saznaje koliko znaju o temi te ih kroz priču ili opis motiva upućuje u temu. Također to može postići donošenjem zadanog motiva, kao i izradom različitih poticaja na temu motiva. Same likovne aktivnosti mogu se raditi grupno ili individualno, što odgojitelj također treba ranije isplanirati. Dakle, kada se djeca kroz poticaje i razgovor o motivu uvedu u temu, slijedi najava i realizacija zadatka, što je zapravo sama glavna likovna aktivnost u kojoj djeca prema vlastitom vizualno-likovnom doživljaju izrađuju likovni rad prema svojim likovno-tehničkim mogućnostima (Grgurić i Jakubin, 1996). U primjeru kiparske tehnike, djeci se ponudi glinamol od kojega modeliraju tamburu. Odgojitelj za to vrijeme ima ulogu voditelja te suigrača koji djecu u razgovoru o tamburi upoznaje s dijelovima i građom tambure. Na kraju slijedi završni dio u kojem odgojitelj postavlja radove najčešće na pano ili na izložbu te zajedno s djecom, kroz razgovor analizira dobivene likovne radove.

U likovnim aktivnostima djeca tamburu također mogu istraživati kroz stvaranje iste različitim neoblikovanim materijalima. Kroz takve aktivnosti, djeca se služe osjetilom opipa, sluha i vida. Istovremeno razvijaju finu motoriku mišićnih skupina šake i prstiju te okulomotornu koordinaciju.

9. Korištenje tambure u istraživačko-spoznajnim aktivnostima

U okruženju djece rane i predškolske dobi uvijek ima nečeg njima nepoznatoga ili nedovoljno poznatoga, što privlači njihovu pozornost te ih motivira na aktivnost. Svaka ta aktivnost koja uključuje ekspresiju djece, postaje dječje iskustvo za daljnje spoznaje, učenja i istraživanja (Došen Dobud, 2005).

Djeca od najranije dobi imaju veliki interes za otkrivanjem, kojemu prethodi istraživanje. Odgojitelj je taj koji organizira dječje okruženje. U knjizi „Tragovima dječjih stopa“, autorica Slunjski navodi „uvažavanje aktivne, istraživačke i otkrivačke prirode učenja djece, kao i činjenice da su djeca socijalna bića koja od najranije dobi stupaju u svrhovite socijalne interakcije s okolinom“ (Slunjski, 2012, str. 47). Djeci dakle treba ponuditi materijale koji su primjereni njihovoj dobi te razvojnim zadaćama. Što se tiče tambure, najzahvalnije je djeci donijeti sam instrument koji oni dalje istražuju te sami pokušaju saznati što se s njime može raditi. Nakon samog istraživanja, odgojitelj djeci opiše svrhu instrumenta te pokaže pravi način držanja i sviranja. Također se dalje tambura može istraživati kroz njen zvuk, dakle visoke i duboke tonove. To se djeci najlakše može prikazati kroz igru, npr. „Visoko-duboko“.

Kada odgojitelj postavi predmete u međusobne odnose te kroz aktivnost djeci zada da od njih oblikuju nove strukture, djeca se kroz njih izražavaju te pokazuju svoje doživljaje, želje, mogućnosti te probleme, bili oni svjesni ili podsvjesni. Tako se kroz istraživačke i spoznajne aktivnosti kod djece razvijaju umjetnička područja, posebice likovna, glazbena i literarna. Razlog tomu je što dijete riječ koju čuje za vrijeme aktivnosti, poveže uz neki predmet ili situaciju te si tako objasni i svoj rad. Odgojitelj je taj koji bi kroz aktivnost trebao birati vrijeme u odnosu na okolnosti u kojima će djeci predstaviti prikladne stihove, pjesmice ili kratke izreke odnosno poslovice. To su dakle pratnja ili dodatak dječjem radu koja bi se s djecom trebala više puta ponoviti kako bi ju djeca prepoznala i razumjela. Primjerice, za vrijeme likovne aktivnosti s djecom se može pjevati pjesma vezana uz motiv koji djeca crtaju/oblikuju ili uz ono što djecu u tom trenutku zanima. To su dakle, kako autorica Došen Dobud u knjizi „Malo dijete - veliki

istraživač“, naziva: „prijelazni oblici“ koji mogu rezultirati dječjom zainteresiranošću za dramsko-scensku improvizaciju (Došen Dobud, 2005).

10. Korištenje tambure uz glazbenu dramaturgiju

Dramaturgija je jedan od načina rada u aktivnosti gdje svako dijete dobiva svoju ulogu koju ne uči, već se spontano u njoj igra. Prema Manasteriotti (1982., str. 109): „Dramaturgija je igra u kojoj djeca prikazuju neku radnju u kojoj su osobe živa bića, ljudi ili životinje, ili predmeti. Muzička dramaturgija pridonosi razvoju izražajnog govora i pjevanja djece i razvoju skladnih pokreta uz muziku“.

Tijekom dramaturgije, postoji više načina podjela uloga: jednu te istu ulogu mogu glumiti sva djeca ili određenu ulogu dobije jedan dio djece ili jednu ulogu dobi samo jedno dijete pa se djeca kroz dramaturgiju izmjenjuju za tu ulogu. Za to vrijeme, djeca mogu plesati, pokretati se, svirati, ali mogu i mirno stajati u sredini kruga. Također se može dogoditi da se u pjesmi pojavi više likova koje mogu glumiti sva djeca podijeljena u dvije ili više skupina. Dramaturgija je također dosta česta u aktivnostima iz ostalih područja, primjerice kada djeca glume određene uloge, odgojitelj priča priču ili bajku tako da u tom slučaju djeca nemaju govorne uloge, ali svakako ta ista dramaturgija može uključivati dječje stvaralaštvo. Kod dramaturgije je najbitnije da se radi o unutarnjem doživljaju djeteta, a ne o predstavi za druge (Gospodnetić, 2015).

Male glazbene dramaturgije

Glazbene dramaturgije, u odnosu na druge dramske aktivnosti, razlikuju se po mogućnosti individualizacije jednog ili više dijelova u igri. Djeca u glazbenoj dramaturgiji preuzimaju određene uloge koje, osim pjevanjem, mogu izvoditi i govorom uz slobodne ili ritmizirane pokrete kojima predstavljaju određenu ulogu ili situaciju. Glazbena dramaturgija ne mora se uvijek zasnivati samo na jednoj pjesmi, već može biti cijela priča uz jednu ili nekoliko pjesmica.

U literaturi, glazbene dramaturgije poznate su i kao male glazbene dramaturgije. One mogu biti snažan poticaj na razvoj dječje socijalne kompetencije, posebice ako su rezultat spontanog izražavanja djeteta. To su dakle specifične dramske aktivnosti koje sintetiziraju različita područja izražavanja i stvaranja: govorno, dramsko, glazbeno te pokretno. Djeca kroz aktivno sudjelovanje u glazbenoj dramaturgiji jačaju svoju samostalnost, odgovornost, snalažljivost i zadovoljstvo ostvarenja cilja. Tako se u ranom djetinjstvu stvaraju i temelji

prijateljstva i socijalizacije, osobine koje su vrijedne za cijeli život (Mandeš, Marić i Goran, 2020).

Kako bi djeca uspjela u maloj glazbenoj dramatizaciji izraziti zanimljivu priču ili pjesmom ispjevanu zgodu, treba biti jasna i bliska njihovom spoznajnom svijetu. To se postiže kroz pripovijedanje odrasle osobe ili jednog djeteta. Na početku odgojitelj priča priču i najavljuje zbivanja u kojima se na pojedinim mjestima pojavljuju djeca u ulogama te izvode pokrete ili govore/pjevaju. Nakon već dobro naučenih uloga i tjeka radnje, netko od djece može preuzeti ulogu pripovjedača te tako voditi i komentirati tijek radnje. Također je bitno da se svakom djetetu koje želi pjevati samostalno, to i omogući te potiče i one manje sigurne da se osamostale te steknu povjerenje u sebe. Time se može stimulirati darovitu djecu kako bi zadovoljili svoj interes prema glazbi te jačali svoje glazbene potencijale. S druge strane, manje sigurna djeca postupnim uključivanjem otkrivaju svoju ljubav prema glazbi.

Svaka se dječja pjesmica može izvoditi u obliku male glazbene dramatizacije, ako to omogućuje tekst odnosno ako se u pjesmi može odabrati barem dvije ili više uloga. Djeca dakle mogu biti podijeljena u uloge prema skupinama, ali mogu biti izdvojeni sa svojom posebnom ulogom koju prate pokreti i pjevanje. To se dakako može pratiti i instrumentalnom pratnjom tambure, što doprinosi samoj aktivnosti glazbene dramatizacije, kao i razvijanju glazbenog ritma i intonacije.

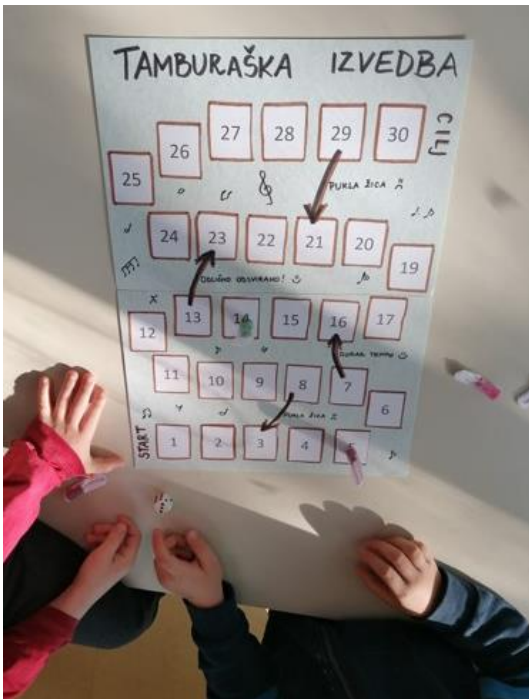
Prema Mandeš, Marić i Goran (2020, str. 191), bitno je za istaknuti kako je „značenje i vrijednost svake predložene dramatizacije u njezinu potpuno slobodnu, spontanu interpretiranju u kreativnoj dječjoj igri“.

11. Primjeri dobre prakse

U radu će nadalje biti prikazani primjeri dobre prakse korištenja tambure u radu s djecom predškolske dobi. Aktivnosti su provedene u okviru metodičkih vježbi i stručno pedagoške prakse u četiri vrtića grada Zagreba i Zagrebačke županije. Cilj aktivnosti bilo je približavanje tradicijskog narodnog glazbala tambure djeci od najranije dobi. Poticaji su izrađivani u skladu s dobi i razvojnim mogućnostima djece.

U sklopu kolegija Metodika likovne kulture 2, u dogovoru s odgojiteljicom mentoricom, motiv tambure proveden je kroz 3 likovne tehnike: kroz kiparsko oblikovanje, crtanje te kroz kombiniranu kiparsku tehniku. Samim glavnim aktivnostima, prethodile su predaktivnosti u kojima su se djeca upoznavala sa 4 tambure (bisernicom, bračem, bugarijom i berdama):

1. Društvena igra „Tamburaška izvedba“ - djeca kroz društvenu igru upoznaju tambure bisernicu, brač, bugariju i berde (svaka figurica u igri na sebi ima zalijepljenu sličicu tambure): na ploči za igru su također ispisane i neke fraze koje se upotrebljavaju uz tamburu: „pukla žica“, „dobar tempo“, „odlično odsvirano“.
2. Labirint „Dovedi tamburu do tamburaškog orkestra“ - djeca labirint rješavaju flomasterom te ga kasnije mogu obrisati vlažnim maramicama kako bi se mogao ponovno rješavati.

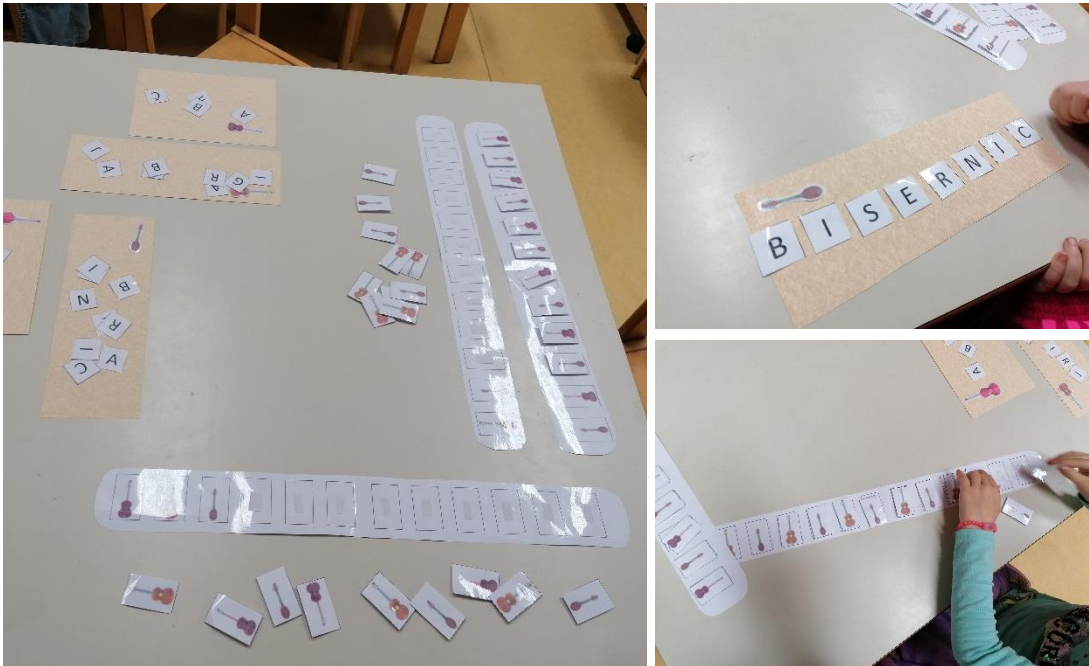

Slika 5. Društvena igra „Tamburaška izvedba“

Slika 6. Labirint „Dovedi tamburu do tamburaškog orkestra“

3. Igra „Nastavi niz“ - djeca spajanjem sličica tambura na čičak nastavljaju niz tambura.
4. Igra „Kako se zove ova vrsta tambure“ - djeca starije vrtićke dobi prepoznaju naziv tambure na slici te slažu izrezana slova prema redoslijedu naziva tambure.

Slike 7, 8 i 9. Igra „Kako se zove koja vrsta tambure“ te igra „Nastavi niz“

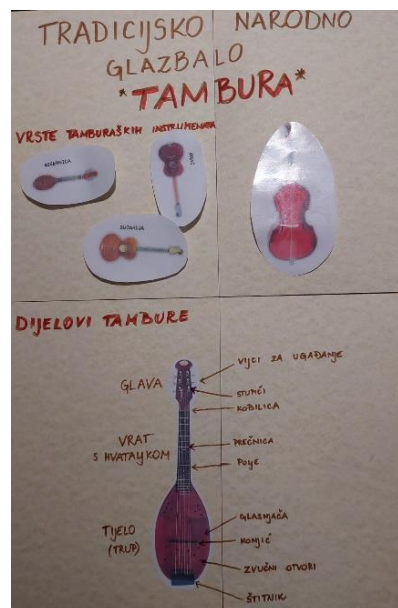
Nakon predaktivnosti, djeca su upoznata s pravilnim držanjem tambura bisernice i brača. Prema interesu, djeca su i nekoliko puta držala tamburu u rukama te trzalicom pokušala nešto i odsvirati. Uz to su djeca kao podsjetnik imala plakat s vrstama te dijelovima tambure.

Slike 10 i 11. Pravilno držanje i sviranje bisernice

Slike 12 i 13. *Pravilno držanje i sviranje brača*

Slika 14. *Plakat „Tradicijsko narodno glazbalo tambura“*

Nakon pripremnih aktivnosti provedena je glavna aktivnost. Na jednom stolu djeci je bio ponuđen glinamol te postavljena tambura prema kojoj su mogli modelirati. Kroz razgovor djeca su učila i napravila dijelove tambure od glinamola. Kako je koje dijete bilo zadovoljno izgledom svoga rada, za kraj je dobilo žicu koju je stavilo na svoju tamburu. To su također pogledali na tamburi koliko koja ima žica te su ih djeca toliko na svoj rad i stavila. Kroz aktivnost, djeca su razvijala finu motoriku prstiju te se upoznavała s novim pojmovima (dijelovima tambure: tijelo, vrat, glava, žica, vijci, stupići, polje, konjić, zvučni otvori i trzalica). Kako je koje dijete završilo svoj rad, stavilo ga je na crni papir kako bi se rad bolje vidio i posušio.

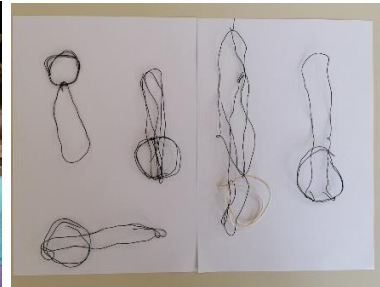

Slike 15, 16 i 17. *Modeliranje tambure glinamolom*

Slika 18. *Dječji radovi*

Uz modeliranje glinamolom, na drugom stolu je istovremeno djeci bila ponuđena žica. Od nje su djeca također izrađivala tamburu. Za vrijeme modeliranja žicom, djeca su uz pratnju tambure pjevala pjesmu „Proljetno kolo“.

Slike 19 i 20. Modeliranje tambure žicom uz pjevanje pjesme „Proljetno kolo“

Slike 21. Dječji radovi

Kako je koje dijete bilo gotovo s modeliranjem, sjelo se za drugi stol gdje su bili ponuđeni flomasteri. Djeca su kao referencu imali ponovno postavljene tambure na stol te su ih također za vrijeme crtanja mogli isprobavati, kako bi točno znali od kojeg je materijala napravljena tambura, kao i koji su sve dijelovi tambure.

Slike 22 i 23. Crtanje tambura flomasterima

Slike 24. Dječji radovi

Kada su sva djeca završila s prve dvije glavne aktivnosti, bili su pozvani na izvođenje pjesme „Čestitka majčici“ s obzirom na to da je taj tjedan bio Majčin dan. Pjesmu su upoznavali kroz geste te ju kasnije otpjevali i uz instrumentalnu pratnju tambure. Uz učenje nove pjesme,

uz instrument su usvajani te ponavljani novi pojmovi: nazivi dijelova tambure i vrste tamburaških instrumenata.

Slika 25. Ponavljanje naučenih pojmova vezanih uz tamburu

Slika 26. Upoznavanje i usvajanje pjesme „Čestitka majčici“

ČESTITKA MAJČICI

Tekst: F. Barić
Glazba: Josip Kaplan

Allegretto

Is-pred na - še ku - či - ce cvije - će je u cva - tu, su - na - šće ga mi - lu - je
 Sr - ca su nam pre - pu - na ve - li - kog ve - se - lja, a u sva - lom cvje - ti - ću
 Bit će - mo ti, maj - či - ce, u - tje - ha i na - da, u - vijek će - te lju - bi - ti

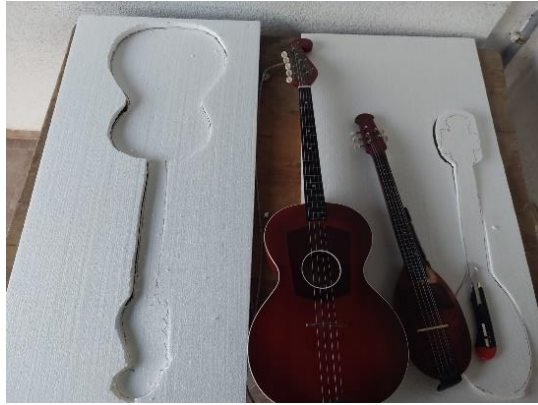
ku - pa ga u zla - tu. Na - bra - li smo ki - ti - cu naj - ljep - še - ga
 i - ma mno - go že - lja.
 na - ša sr - ca mla - da.

cvije - ća, dat će - mo ga maj - či - ci nek' je pra - ti sre - ća.

Slika 27. Notni zapis pjesme „Čestitka majčici“

Preuzeto iz skripte *Pjesmom kroz igru* (str. 20), Kraljić J. (2016), Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljsku fakultet

Nakon toga, djeca su se sjela u dvije skupine: ispred jednih na stolu je bio postavljen brač, a ispred drugih bisernica od stiropora. Tambure od stiropora izrezane su u realnoj veličini pravih tambura.

Slike 28. *Tambure izrezane od stiropora*

Djeca koja su pred sobom imala brač, najprije su po rubovima, uz pomoć čačkalica i/ili olovke, utiskivala različitu tkaninu. Zatim su izmjerili duljinu brača kako bi točno znali odrezati dužinu vune koja je predstavljala žicu tambure. Također su utisnuli i krug koji su izrezali od filca koji je predstavljao zvučni otvor na braču.

Slike 29, 30, 31 i 32. *Izrađivanje brača utiskivanjem različitih materijala*

Djeca koja su imala bisernicu od stiropora, najprije su po rubovima utiskivala čačkalice preko kojih su kasnije motala vunu koja je predstavljala samu građu tambure, njenu smeđu boju drveta. Također su djeca i ovdje postavila krug od filca koji je predstavljao zvučni otvor, jer je to bitan dio tambure, makar je na bisernici puno manji.

Slike 33, 34, 35 i 36. *Izrađivanje bisernice utiskivanjem različitih materijala*

Slike 37. *Dječji radovi*

Kod djece se kroz dan moglo vidjeti zanimanje za instrumentom, posebice za zvuk te način sviranja. Također su djeca, već pri pospremanju, pitala mogu li još malo probati svirati. Tako se oformio red gdje su djeca strpljivo čekala za sviranje.

Slike 38, 39 i 40. *Sviranje tambura na inicijativu djece*

Prema svemu navedenom, već je u prvom vrtiću u kojemu su provedene aktivnosti, djeci u okviru različitih aktivnosti ponuđena tambura. Bilo je vidljivo da su je djeca sa zanimanjem prihvatila te kroz različite aktivnosti željno usvajala i izrađivala tamburu kroz ponuđene materijale.

U sklopu kolegija Metodika hrvatskog jezika i književnosti 2, u dogovoru s profesoricom i mentorom odgojiteljem, provedena je aktivnost dramatizacije narodne pjesme „Pčela“. U jutarnjim aktivnostima, djeca su se s različitim poticajima u centrima aktivnosti upoznala s temom glavne aktivnosti kao i nepoznatim riječima koje se nalaze u narodnoj pjesmi „Pčela“. Kako je u glavnoj aktivnosti također korištena i tambura, djeci je i ona predstavljena kroz poticaje u jutarnjim aktivnostima. Neke od jutarnjih aktivnosti bile su:

1. Izrađivanje tambura i pčela - dijete oblikuje tambure i pčele od domaćeg plastelina: nakon što modelira tamburu, izreže žicu te nakon što je prebrojalo koliko tambura ima žica, na svoju tamburu postavlja isti broj žica. Pčelu modelira od domaćeg plastelina i crne vune, dok ticala na pčeli predstavljaju štapići za uši. Dakle, djeca kroz proces modeliranja koriste različiti neoblikovan materijal.

Slike 41, 42, 43, 44 i 45. Izrađivanje tambura i pčela

2. Pelud u saću - djeca najprije čiste klipove kukuruza čija zrna predstavljaju pelud. Nakon toga istražuju pelud u saću te igraju igru prenošenja peludi. Za vrijeme igre, koriste pincete za pincetni hvat, kao i same prste. Razvijaju finu motoriku te okulomotoriku.

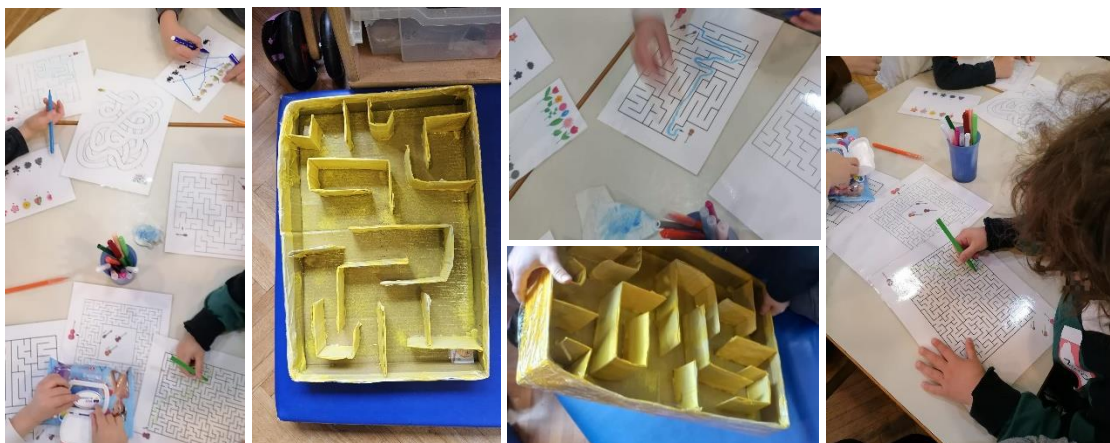
Slike 46, 47, 48, 49, 50 i 51. Simbolička igra „Pelud u saću“

3. Istraživanje košnice - nakon što dijete od neoblikovanog materijala izradi pčelu, smješta ju u nastambu za pčele: košnicu. Također tamo prenosi i pelud.

Slike 52 i 53. Simbolička igra „Istraživanje košnice“

4. Rješavanje labirinta - djeci su ponuđeni različiti labirinti. Kroz rješavanje labirinta, razvijaju finu motoriku i koordinaciju pokreta, posebice kod onog napravljenog od kartona. U labirintima s tamburama, cilj je tamburu dovesti do tamburaškog orkestra, dok u labirintu s pčelom je cilj dovesti pčelu do košnice.

Slike 54, 55, 56, 57 i 58. Rješavanje labirinta

Kroz jutarnje aktivnosti, dok su djeca bila u centrima aktivnosti, svako je dijete dobilo naljepnicu u boji (žutu, zelenu ili crvenu), po želji, na koju je napisalo svoje ime. Ta je podjela po bojama bila vrlo bitna za kasniju glavnu aktivnost, dramatizaciju.

Kada je došlo vrijeme za glavnu aktivnost, djeca su u aktivnost pozivana kroz igru s pjevanjem „Ujutro rano“, uz instrumentalnu pratnju bisernice. Igra s pjevanjem bila je prilagođena situaciji, dakle, pokrenut je vlakić te su djeca poimence pozivana na četvrtoj frazi igre s pjevanjem. Za to su vrijeme ostala djeca još uvijek bila u centrima aktivnosti. Tako se igra s pjevanjem ponovila onoliko puta koliko je trebalo da se sva djeca priključe vlakiću, nakon čega su djeca sjela u krug te je započela dramatizacija pjesme „Pčela“.

UJUTRO RANO

U - ju-tro ra - no br-zi vlak se kre-će, haj-de-mo (An-či-ce) da be-re-mo cvije-će.

Dok djeca igraju kolo, jedno dijete se kreće izvan kola te mu se na četvrtu frazu priključuje dijete koje je prethodno bilo pozvano. Nastavljaju se zajedno kretati poput vlaka. Igra traje dok sva djeca ne pređu iz kola u vlak.

Slika 59. Notni zapis igre s pjevanjem „Ujutro rano“
 Preuzeto iz skripte *Pjesmom kroz igru* (str. 39), Kraljić J. (2016), Zagreb:
 Sveučilište u Zagrebu, Učiteljsku fakultet

Slike 60, 61 i 62. Igra s pjevanjem „Ujutro rano“

Djeci su prema već odabranim bojama podijeljene uloge: ona djeca koja su odabrala crvenu naljepnicu bila su „cvijeće“, ona koja su odabrala zelenu bila su „životinje“, dok je samo jedan dječak odabrao žutu boju te je bio u ulozi „pčele“. Nakon toga je započela dramatizacija prema nadopunjenom tekstu Manasteriotti (1982, str. 113), napisanom u knjizi „Zbornik pjesama i igara za djecu“. Kroz dramatizaciju, djeca su spontano glumila te dodavala pokrete, zvukove i neke svoje fraze, a dramatizacija pjesme „Pčela“ je išla ovako:

„Na zelenu livadu punu cvijeća dolazi pčela. Cvijeće je prepoznalo svoju dobru prijateljicu pčelu te ju je pozdravilo pjesmom: „Leti pčela oko cvijeta mirisna, šarena, da joj dade malo meda istom varena, da joj dade malo meda istom varena.“ Pčela je letjela, letjela, od cvijeta do cvijeta, a tada se zaustavila na jednom cvijetu i zamolila ga: „Daj mi cvijete srknut meda slađana, slađana, u domu me čeljad čeka mlađana i gladna, u domu me čeljad čeka mlađana i gladna.“ Cvijet joj ljubazno odgovori: „Novi med se baš sad vari“, veli cvijet mirisni, „što sam imo, popili su gladni bumbari, što sam imo popili su gladni bumbari.““ Pčela nakon toga odleti dalje... (Ovaj dio se ponavlja onoliko puta koliko je djece koja su u ulozi cvijeća.) Zatim pčela odlazi u šumu gdje čuje različite zvukove te pozdravlja prijatelje: medvjeda, vuka, ptičicu, zmiju itd. (Svako dijete koje je u ulozi životinje, proizvodi zvuk svoje životinje.) Nakon toga sve životinje, zajedno s pčelom, kreću na novu livadu gdje cvijeće ponovno pjeva „Leti pčela oko cvijeta mirisna, šarena, da joj dade malo meda istom varena, da joj dade malo meda istom varena.“ Zatim se ponavlja dijalog za svaki cvijet, sve do zadnjega koji pčeli kaže: „Posluži se pčelice, slatkim sokom.“, na što mu pčela odgovori „Hvala ti, dragi cvijete“. Nakon toga pčela srkne malo slatkog soka i radosno odleti u počinak.“

PČELA
(Riječi narodne pjesme)

Josip Kaplan

mf

Osobe:

pčela II cvijet
I cvijet cvijeće

Pripovjedač: Na zelenu livadu punu cvijeća doleti pčela.
(Dijete-pčela trči sitnim koracima »livadom«. Let pčele pratimo zvečkom.)

Pripovjedač: Cvijeće je prepoznalo svoju dobru prijateljicu pčelu, pa ju je pozdravilo pjesmom.

(Cvijeće lagano njiše glavom i pjeva prvu kiticu pjesme.)

Pripovjedač: Pčela je letjela, od cvijeta do cvijeta, a tada se zaustavila na jednom cvijetu i zamolila ga...

(Pčela stoji kod jednog cvijeta i pjeva II kiticu.)

Pripovjedač: Cvijet joj ljubazno odgovori:
(Prvi cvijet pjeva III kiticu.)

Pripovjedač: Pčela odleti dalje i zaustavi se na drugom cvijetu.
(Cvijeće pjeva I kiticu pjesme, a pčela u skladu s pjevanjem leti oko cvijeća. Pčela stane kod drugog cvijeta i pjeva II kiticu.)

Drugi cvijet: Posluži se pčelice, slatkim sokom.

Pčela: Hvala ti, dragi cvijete.

Pripovjedač: Pčela srkne malo slatkog soka i radosno odleti u pčelinjak.
(Dijete-pčela oponaša tekst kretnjama i uz pjevanje I kitice odleti.)

Slika 63. Notni zapis pjesme „Pčela“
Preuzeto iz *Zbornik pjesama i igara s pjevanjem* (str. 113),
Manasteriotti V. (1982), Zagreb: Školska knjiga

Slike 64 i 65. Dramatizacija pjesme „Pčela“

Za završni dio, s djecom su provedene još dvije aktivnosti uz instrumentalnu pratnju tambure:

1. Igra s pjevanjem „Leti pčela malena“ - djeca su u ulozi cvijeća te sjede/čuče u krugu, dok je jedno dijete u ulozi pčele i ono leti oko cvijeća. Pred kraj igre s pjevanjem, dijete u ulozi pčele kruži oko jednog cvijeta te na kraju stane kraj njega. Tada to izabrano dijete koje je predstavljalo cvijet postaje pčela.

LETI PČELA MALENA

1. Le - ti pče - la ma - le - na o - ko cvije - ća ša - re - na,
2. Ka - ko sa - mo do - bro zna gdje je baš - ća mi - ri - sna,

ni - ti sta - je ni - ti sje - da dok ne sku - pi do - sta me - da.
u - kom cvije - ću i - ma sla - sti gdje će me - da na - si - sa - ti.

Cvijeće čuči u kolu a pčela se kreće vijugavo oko njega. Pred kraj kruži oko jednog cvijeta te na kraju pjesme stane kraj njega. Tada taj cvijet postaje pčela. Može se pjevati i samo prva kitica.

Slika 66. Notni zapis igre s pjevanjem „Leti pčela malena“
Preuzeto iz skripte *Pjesmom kroz igru* (str. 36), Kraljić J. (2016), Zagreb:
Sveučilište u Zagrebu, Učiteljsku fakultet

2. Igra „Visoko-duboko“ - inačica igre „dan-noć“. Kada djeca čuju visok ton (odsviran na tamburi), ustanu, a kada čuju dubok ton, čučnu.

Slika 67 i 68. Igra „Visoko-duboko“

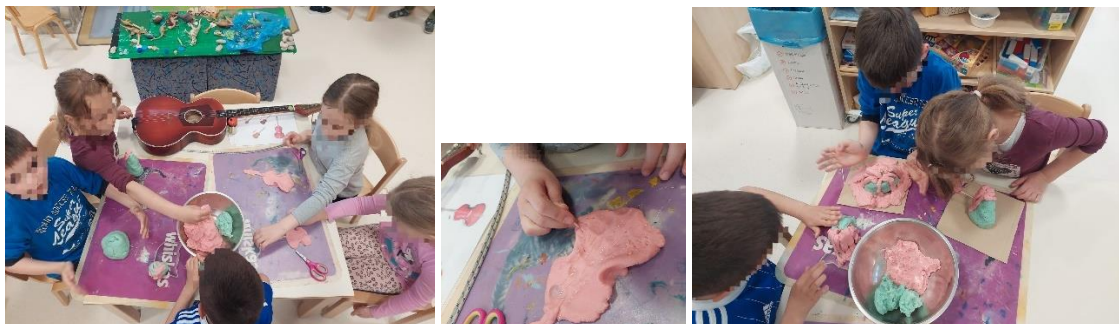
Na trećoj godini Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, stručno-pedagoška praksa traje 10 dana. U svrhu pisanja ovog završnog rada, u dogovoru s ravnateljicom i odgojiteljicom vrtića, s djecom starije vrtićke skupine su jedan dan prakse provedene aktivnosti s tamburom. Kao glavna aktivnost, provedene su s djecom njima već poznate igre s pjevanjem.

Pri ulasku u sobu, djeca su opazila futrole u kojima su se nalazile tambure. Odmah su priupitala što se u njima nalazi te su samostalno otvorila futrole. Tamo su se nalazile dvije tambure: bisernica i brač. Djeci je najprije pokazano pravilno držanje tambure te su ih nakon toga nastavila samostalno svirati.

Slika 69. Izvlačenje tambura iz futrola

Kroz jutarnje aktivnosti, djeci su ponuđeni kroz rad već spomenuti poticaji labirinta te domaćeg plastelina, jer je odgojiteljica skupine imala planirane aktivnosti vezane uz projekt u kojemu su se djeca nalazila, tako da nije bilo potrebe za mnogo novih poticaja. Tako su djeca, osim modeliranja tambure, samoinicijativno domaćim plastelinom modelirala i vulkane. Osim toga, vulkane su također kaširali od neoblikovanog materijala i drvofiksa.

Slike 70, 71 i 72. Modeliranje tambure (i vulkana) od domaćeg plastelina, žice i čačkalica

U odnosu na ostale vrtiće u kojima su provedene aktivnosti vezane uz tamburu, u ovom je vrtiću bio najveći interes za tambure te samo sviranje. Djeca su se smjestila na tepih te dijelila tambure tako da svatko nekoliko minuta isprobava svirati. Također su si pomagala pri ispravnom držanju tambure. Isto tako, naučila su dijelove tambure, kao i vrste tamburaških instrumenata u tamburaškom orkestru.

Slika 73, 74, 75 i 76. Sviranje tambura

Nakon nekoliko pokušaja sviranja, držanja tambura te samog osluškivanja, djeca su samoinicijativno počela pjevati pjesme uz sviranje tambure. Također su dvije djevojčice dirigirale uz pjevanje i sviranje drugih dviju djevojčica. Pjevale su različite pjesme, ponajviše proljetne kako je bilo proljeće.

Slika 77 i 78. Samostalno sviranje tambura, pjevanje i dirigiranje

Djeca su također samoinicijativno pokrenula vlakić s igrom s pjevanjem „Ujutro rano“. Kretala su se po cijeloj sobi u vlakiću te je jedan dječak, koji je bio na početku vlakića, samostalno prozivao drugu djecu.

Slika 79. Igra s pjevanjem „Ujutro rano“ inicirana od strane djece

Planirane igre s pjevanjem uz instrumentalnu pratnju tambure, nakon pospremanja sobe, bile su provedene u dvorani dječjeg vrtića.

1. Igra s pjevanjem „Mali bratec Ivo i mala Marica“ - djeca plešu u kolu držeći se za ruke te na riječi „tresli su“: u prvoj kitici stanu i plješću rukama u ritmu, u drugoj kitici stanu i lupkaju rukama po koljenima, u trećoj kitici stanu i nogama lupkaju u ritmu, dok se u četvrtoj kitici uhvate u parove i držeći se za ruke „tresu“ u ritmu.

MALI BRATEC IVO I MALA MARICA

Ma - li bra - tec I - vo i ma - la Ma - ri - ca. Bi - li su u vr - tu i
bra - li ja - bu - ka. Tre - sli su, tre - sli su pu - nu ko - ša - ru.

Djeca plešu u kolu i na riječi „tresli su“ stanu i plješću rukama u ritmu. Drugi put plešu u kolu i na riječi „tresli su“ stanu i plješću rukama o koljena. Treći put plešu u kolu i na riječi „tresli su“ uhvate se u par i držeći se za ruke „tresu“ u ritmu.

Slika 80. Notni zapis igre s pjevanjem „Mali bratec Ivo i mala Marica“
Preuzeto iz skripte *Pjesmom kroz igru* (str. 31), Kraljić J. (2016), Zagreb:
Sveučilište u Zagrebu, Učiteljsku fakultet

Slika 81 i 82. Igra s pjevanjem „Mali bratec Ivo i mala Marica“

2. Igra s pjevanjem „Igra kolo“ - djeca plešu u kolu te je u sredini imenovano dijete. Na drugu kiticu, dijete bira jedno dijete iz kola i s kojim pleše do kraja pjesme. Na kraju pjesme, može se uz pljesak dodati: „Sad se vidi, sad se zna, tko se kome dopada“:

DJEČJE IGRE S PJEVANJEM

IGRAJ KOLO, U DVADESET I DVA
(Donja Dubrava, Međimurje)

Elizabeta Toplek, r. Kuzmić, r. 1928, Donja Dubrava
Viktor Toplek, r. 1919, Donja Dubrava
Donja Dubrava, 1987.

Snimio: G. Knežević
Transkribirao: D. Varga

I-graj ko-lo, i-graj ko-lo, u dva-de-set i dva,
i-graj ko-lo, i-graj ko-lo, u dva-de-set i dva.

Igraj kolo, igraj kolo, u dvadeset i dva,
igray kolo, igraj kolo, u dvadeset i dva.

Slika 83. Notni zapis igre s pjevanjem „Igra kolo“
Preuzeto iz *Naše kolo veliko* (str. 88), Knežević G. (1993), Zagreb: Ethno

Slika 84 i 85. Igra s pjevanjem „Igra kolo“

U sklopu kolegija Metodika upoznavanja okoline 2, u dogovoru s pedagogicom jednog vrtića grada Zagreba te odgojiteljicom skupine, djeci je predstavljeno tradicijsko narodno glazbalo tambura. Kroz jutarnje aktivnosti, djeca su se upoznala sa zvukom, izgledom i držanjem tambure te nekim glazbenim notama:

1. Bojanje po notama - djeci su ponuđene bojanke na kojima je svako polje označeno notom. Pokraj bojanke, djeci su postavljena pravila u kojima piše kojom bojom treba bojati koju notu. Prema tome djeca oboje polja te na kraju oboje i cijelu sliku.

Slika 86, 87, 88 i 89. *Bojanje po notama*

2. Modeliranje tambure domaćim plastelinom - djeci je ponuđen domaći plastelin koji je višenamjenski te je namijenjen za igru u kojoj djeca razvijaju svoje fine motoričke sposobnosti. Nakon što dijete nešto izradi od domaćeg plastelina, u ovom slučaju tamburu, drugo dijete ili isto može ponovno oblikovati isti materijal.

Slika 90, 91 i 92. *Modeliranje tambure*

Slike 93 i 94. *Dječji radovi*

3. Crtanje bisernice smeđim i crnim flomasterom - djeci su ponuđeni flomasteri te je ispred njih postavljena bisernica. Kroz razgovor, djeca uče o dijelovima tambure koju nacrtaju.

Slika 95 i 96. *Crtanje bisernice smeđim i crnim flomasterima*

Slike 97. *Dječji radovi*

Glavna aktivnost u ovom je vrtiću provedena u jednoj posebnoj prostoriji u dječjem vrtiću, u pričaonici. Razlog tomu bio je veći prostor za kretanje, ponajprije za ples. Najprije su se svi stolovi i stolci u prostoriji pomaknuli na jednu stranu te su djeca stala u krug te krenula s igrama s pjevanjem:

1. Igra s pjevanjem „Mi smo djeca vesela“ - djeca su u krugu te pjevajući „Frula, frula, frula-la“ oponašaju sviranje na fruli te na riječi „Zumba, zumba, zumba-la“ oponašaju sviranje na harmonici.

Slika 98 i 99. *Igra s pjevanjem „Mi smo djeca vesela“*

MI SMO DJECA VESELA

(Klakar, Slavonija)

Izvela dječja grupa "Jagodice" iz Klakara na
Međunarodnoj smotri folkloru u Zagrebu 1984.

Snimio: G. Knežević
Transkribirao: D. Varga

mi smo dje-ca ve-se-la u ze-le-noj baš-ti,
mi se zna-mo i-gra-ti i u fru-lu svi-ra-ti.
Fru-la, fru-la, fru-la-la, zum-ba, zum-ba, zum-ba-la,
hop, znaj da ži-vi na-še se-lo ve-se-lo.

Mi smo djeca vesela u zelenoj bašti,
mi se znamo igrati i u frulu svirati.
Frula, frula, frula-la,
zumba, zumba, zumba-la,
hop, znaj da živi naše selo veselo.

Pjevajući riječi: "Frula, frula, frula-la" djeca oponašaju sviranje na fruli, a na riječi:
"Zumba, zumba, zumba-la", sviranje na harmonici.

(Knežević, 1988; 56)

Slika 100. Notni zapis igre s pjevanjem „Mi smo djeca vesela“
Preuzeto iz *Naše kolo veliko* (str. 104), Knežević G. (1993), Zagreb: Ethno

- Igra s pjevanjem „Sunce sije, kiša će“ - djeca stoje u krugu te pjevajući „Sunce sije“ dižu ruke, dok ih na „kiša će“ spuštaju. Na 2. frazi pjesme „baba peče jaja“ oponašaju vrtnju kuhačom za vrijeme kuhanja. Zatim na tekst „meni pol“ pljesnu rukama ispred sebe, dok na „tebi pol“ pljesnu iza sebe. Na zadnju frazu okrenu se oko sebe.

Slika 101 i 102. Igra s pjevanjem „Sunce sije, kiša će“

SUNCE SIJE, KIŠA ĆE

Sun-ce si-je ki-ša će, ba-ba pe-će ja- ja, me-ni pol te-bi pol a za ma-mu cij-e-lo.

Djeca stoje u krugu. Na tekst „sunce sije“ dižu ruke a na tekst „kiša će“ spuštaju ih. Na 2. frazu vrte rukom kao da kuhaju. Na motiv „meni pol“ pljesnu rukama ispred sebe a na tekst „tebi pol“ pljesnu rukama iza sebe. Na zadnju frazu okrenu se oko sebe.

Slika 103. Notni zapis igre s pjevanjem „Sunce sije, kiša će“
Preuzeto iz skripte *Pjesmom kroz igru* (str. 31), Kraljić J. (2016), Zagreb:

3. Igra s pjevanjem „Čoro, čoro“ - djeca stoje u krugu te odaberu jedno dijete koje je u ulozi „čore“. Tom djetetu se oko glave poveže rubac ili maramica te stane u sredinu kruga. Zatim započinje igra s pjevanjem. Nakon što završi pjesma, „čoro“ dolazi do jednog djeteta te laganim dodirima pokušava pogoditi tko je to. Ako uspije pogoditi, mijenjaju mjesta, ako ne, pokušava ponovno pogoditi.

Slika 104 i 105. Igra s pjevanjem „Čoro, čoro“

U ovoj posljednjoj igri s pjevanjem „Čoro, čoro“ djeca su dokumentirala aktivnost. Za vrijeme snimanja igre su se izmjenjivala te je svatko tko je htio, snimio najmanje jedan krug igre. Djeca koja su snimala, bila su vrlo fokusirana na zadatak, dok su djeca koja su za to vrijeme bila u igri, sa zanimanjem i osmijehom pratila kameru te svoje vršnjake.

ČORO, ČORO
(Martinska Ves, Posavina)

Jana Brič, r. Šiško, r. 1931, Martinska Ves
Martinska Ves, 1987.

Snimio: G. Knežević
Transkribirao: D. Varga

The image shows two staves of musical notation. The first staff is in treble clef, key of D major (two sharps), and 4/4 time. It starts with a tempo marking of quarter note = 104. The melody consists of a series of eighth notes: D4, E4, F#4, G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, F#4, E4, D4. The second staff is also in treble clef, key of D major, and 2/4 time. It begins with a repeat sign. The melody consists of eighth notes: D4, E4, F#4, G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, F#4, E4, D4. The lyrics are written below the notes.

Čo-ro, čo-ro, slu-šaj sa-da ka-ko pje-va na-ša mla-da.
Hajd' po-go-di ko je to, pa ćeš i - či na mje-sto.
Čoro, čoro, slušaj sada
kako pjeva naša mlada.
Hajd' pogodi ko je to,
pa ćeš ići na mjesto.
Hajd' pogodi ko je to,
pa ćeš ići na mjesto.

U igri sudjeluje neograničen broj djece, koja naprave krug. Između sebe odabiru dijete koje će preuzeti ulogu "čore", povežu mu rupcem ili maramicom oči te ga postavljaju usred kruga. Kad djeca završe pjesmu, "čoro" ide od jednoga do drugoga i pokušava pipajući po glavi ili tijelu pogoditi tko je. Ako uspije, mijenjaju mjesta; u suprotnom nastavlja dalje pogađati.

(Knežević, 1988; 47)

Slika 106. Notni zapis igre s pjevanjem „Čoro, čoro“

Preuzeto iz *Naše kolo veliko* (str. 79), Knežević G. (1993), Zagreb: Ethno

Djeca su nakon povratka u sobu dnevnog boravka nastavila sa zanimanjem slušati zvuk tambure, kao i naizmjenično svirati. Također su si djeca međusobno pokazivala držanje tambure te trzalice u desnoj ruci. Osim toga, nastavila su s jutarnjom aktivnosti modeliranja tambure od domaćeg plastelina.

12. Zaključak

Temeljem opisa tambure kao tradicijskog instrumenta te njezine uloge u tamburaškim sastavima i orkestrima, u radu je prikazan način korištenja tambure u radu s djecom predškolske dobi. Može se zaključiti kako se tambura kao tradicijski instrument može koristiti u radu s djecom predškolske dobi pri provođenju različitih vrsta/oblika glazbenih aktivnosti kao što su primjerice aktivnosti upoznavanja/usvajanja pjesme te igre s pjevanjem. Tambura se isto tako može koristiti u kontekstu likovnih aktivnosti, u istraživačko-spoznajnim aktivnostima te uz dramatizacije (primjerice uz tzv. male glazbene dramatizacije). Prikazani primjeri dobre prakse dodatno potvrđuju različite mogućnosti opisanih načina korištenja tambure kao tradicijskog instrumenta te implementacije tradicijskog stvaralaštva u radu s djecom predškolske dobi. Uključenost i interes djece u navedenim aktivnostima dodatno upućuje na njihovu vrijednost te predstavlja poseban doprinos ovom području.

Pritom je osobito važno istaknuti ulogu odgojitelja te njegovu kreativnost pri osmišljanju načina provedbe aktivnosti primjene, odnosno korištenja tradicijskog instrumenta u radu s djecom predškolske dobi. Uz korištenje različitih poticaja, na integriran način, odgojitelj može približiti djeci ovaj tradicijski instrument kako bi ga sačuvao od zaborava te ujedno potaknuo interes djece prema hrvatskog kulturnoj baštini. Na taj način, temeljem neposrednih iskustava i doživljaja, djeca će moći u budućnosti dalje prenositi svoju tradicijsku baštinu na nove naraštaje te ju tako očuvati.

Literatura

1. Barić, M. (2014). *Tambura: Kako sam gradio tamburu*. Karlovac: Gradska knjižnica „Ivan Goran Kovačić“
2. Belamarić, D. (1986). *Dijete i oblik: likovni jezik predškolske djece: knjiga za odgajatelje, roditelje, pedagoge, psihologe, psihijatre*. Zagreb: Školska knjiga.
3. Bradić Ž. (1995). *Škola za tambure 2: kvartnog G-sustava: udžbenik za 3. i 4. razred osnovne glazbene škole*. Zagreb: Školska knjiga.
4. Bradić, Ž., Leopold, S. (1997). *Škola za tambure 1: kvartnog G-sustava: udžbenik za 1. i 2. razred osnovne glazbene škole*. Zagreb: Školska knjiga.
5. Brdarić, R. (1990). *Tamburaška početnica: za skupnu obuku u sviranju tambura kvartnog E-sistema u osnovnim školama, kulturno umjetničkim društvima i za samouke*. Vinkovci: Kulturno informativni centar „Privlačica“
6. Došen Dobud, A. (2005). *Malo dijete - veliki istraživač*. Zagreb: Alinea.
7. Ferić, M. (2011). *Hrvatski tamburaški brevijar*. Zagreb: Šokadija-Zagreb.
8. Gospodnetić, H. (2015). *Metodika glazbene kulture za rad u dječjim vrtićima*. Zagreb: Mali profesor.
9. Grgurić, N., Jakubin, M. (1996). *Vizualno-likovni odgoj i obrazovanje: metodički priručnik*. Zagreb: Educa.
10. Knežević, G. (1993). *Naše kolo veliko: hrvatski dječji folklor: gradivo iz 19. i 20. stoljeća*. Zagreb: Ethno.
11. Knežević, G. (2005). *Srebrna kola, zlaten kotač: hrvatski narodni plesovi za djecu i mladež i uvod u kinetografiju*. Zagreb: Ethno.
12. Kraljić, J. (2016). *Pjesmom kroz igru*. Skripta za studente Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet.
13. Leopold, S. (1995). *Tambura u Hrvata*. Zagreb: Golden marketing.
14. Manasteriotti, V. (1982). *Zbornik pjesama i igara za djecu: priručnik muzičkog odgoja*. Zagreb: Školska knjiga.
15. Mendeš, B., Marić, Lj., Goran, Lj. (2020). *Dijete u svijetu igre: teorijska polazišta i odgojno-obrazovna praksa*. Zagreb: Golden marketing - Tehnička knjiga.
16. Slunjski, E. (2012). *Tragovima dječjih stopa: kako bolje razumjeti dijete?: kako mu pomoći da razumije sebe i druge?: kako ga poticati na samostalno i suradničko učenje?*. Zagreb: Profil International.

Popis slika

- Slika 1.** Tamburaši KUD-a „Jablanovec“
- Slika 2.** Dijelovi tambure - bisernice
- Slika 3.** Dijelovi tambure - brača
- Slika 4.** Ispravno i neispravno držanje lijeve ruke
- Slika 5.** Društvena igra „Tamburaška izvedba“
- Slika 6.** Labirint „Dovedi tamburu do tamburaškog orkestra“
- Slika 7.** Igra „Kako se zove koja vrsta tambure“ te igra „Nastavi niz“
- Slika 8.** Igra „Kako se zove koja vrsta tambure“
- Slika 9.** Igra „Nastavi niz“
- Slika 10.** Pravilno držanje i sviranje bisernice
- Slika 11.** Pravilno držanje i sviranje bisernice
- Slika 12.** Pravilno držanje i sviranje brača
- Slika 13.** Pravilno držanje i sviranje brača
- Slika 14.** Plakat „Tradicijsko narodno glazbalo tambura“
- Slika 15.** Modeliranje tambure glinamolom
- Slika 16.** Modeliranje tambure glinamolom
- Slika 17.** Modeliranje tambure glinamolom
- Slika 18.** Dječji radovi
- Slika 19.** Modeliranje tambure žicom uz pjevanje pjesme „Prolječno kolo“
- Slika 20.** Modeliranje tambure žicom uz pjevanje pjesme „Prolječno kolo“
- Slika 21.** Dječji radovi
- Slika 22.** Crtanje tambura flomasterima
- Slika 23.** Crtanje tambura flomasterima
- Slika 24.** Dječji radovi
- Slika 25.** Ponavljanje naučenih pojmova vezanih uz tamburu
- Slika 26.** Upoznavanje i usvajanje pjesme „Čestitka majčici“
- Slika 27.** Notni zapis pjesme „Čestitka majčici“
- Slika 28.** Tambure izrezane od stiropora
- Slika 29.** Izrađivanje brača utiskivanjem različitih materijala
- Slika 30.** Izrađivanje brača utiskivanjem različitih materijala
- Slika 31.** Izrađivanje brača utiskivanjem različitih materijala
- Slika 32.** Izrađivanje brača utiskivanjem različitih materijala

- Slika 33.** Izrađivanje bisernice utiskivanjem različitih materijala
- Slika 34.** Izrađivanje bisernice utiskivanjem različitih materijala
- Slika 35.** Izrađivanje bisernice utiskivanjem različitih materijala
- Slika 36.** Izrađivanje bisernice utiskivanjem različitih materijala
- Slika 37.** Dječji radovi
- Slika 38.** Sviranje tambura na inicijativu djece
- Slika 39.** Sviranje tambura na inicijativu djece
- Slika 40.** Sviranje tambura na inicijativu djece
- Slika 41.** Izrađivanje tambura i pčela
- Slika 42.** Izrađivanje tambura i pčela
- Slika 43.** Izrađivanje tambura i pčela
- Slika 44.** Izrađivanje tambura i pčela
- Slika 45.** Izrađivanje tambura i pčela
- Slika 46.** Simbolička igra „Pelud u saću“
- Slika 47.** Simbolička igra „Pelud u saću“
- Slika 48.** Simbolička igra „Pelud u saću“
- Slika 49.** Simbolička igra „Pelud u saću“
- Slika 50.** Simbolička igra „Pelud u saću“
- Slika 51.** Simbolička igra „Pelud u saću“
- Slika 52.** Simbolička igra „Istraživanje košnice“
- Slika 53.** Simbolička igra „Istraživanje košnice“
- Slika 54.** Rješavanje labirinta
- Slika 55.** Rješavanje labirinta
- Slika 56.** Rješavanje labirinta
- Slika 57.** Rješavanje labirinta
- Slika 58.** Rješavanje labirinta
- Slika 59.** Notni zapis igre s pjevanjem „Ujutro rano“
- Slika 60.** Igra s pjevanjem „Ujutro rano“
- Slika 61.** Igra s pjevanjem „Ujutro rano“
- Slika 62.** Igra s pjevanjem „Ujutro rano“
- Slika 63.** Notni zapis pjesme „Pčela“
- Slika 64.** Dramatizacija pjesme „Pčela“
- Slika 65.** Dramatizacija pjesme „Pčela“
- Slika 66.** Notni zapis igre s pjevanjem „Leti pčela malena“

- Slika 67.** Igra „Visoko-duboko“
- Slika 68.** Igra „Visoko-duboko“
- Slika 69.** Izvlačenje tambura iz futrola
- Slika 70.** Modeliranje tambure (i vulkana) od domaćeg plastelina, žice i čačkalica
- Slika 71.** Modeliranje tambure (i vulkana) od domaćeg plastelina, žice i čačkalica
- Slika 72.** Modeliranje tambure (i vulkana) od domaćeg plastelina, žice i čačkalica
- Slika 73.** Sviranje tambura
- Slika 74.** Sviranje tambura
- Slika 75.** Sviranje tambura
- Slika 76.** Sviranje tambura
- Slika 77.** Samostalno sviranje tambura, pjevanje i dirigiranje
- Slika 78.** Samostalno sviranje tambura, pjevanje i dirigiranje
- Slika 79.** Igra s pjevanjem „Ujutro rano“ inicirana od strane djece
- Slika 80.** Notni zapis igre s pjevanjem „Mali bratec Ivo i mala Marica“
- Slika 81.** Igra s pjevanjem „Mali bratec Ivo i mala Marica“
- Slika 82.** Igra s pjevanjem „Mali bratec Ivo i mala Marica“
- Slika 83.** Notni zapis igre s pjevanjem „Igra kolo“
- Slika 84.** Igra s pjevanjem „Igra kolo“
- Slika 85.** Igra s pjevanjem „Igra kolo“
- Slika 86.** Bojanje po notama
- Slika 87.** Bojanje po notama
- Slika 88.** Bojanje po notama
- Slika 89.** Bojanje po notama
- Slika 90.** Modeliranje tambure
- Slika 91.** Modeliranje tambure
- Slika 92.** Modeliranje tambure
- Slika 93.** Dječji radovi
- Slika 94.** Dječji radovi
- Slika 95.** Crtanje bisernice smeđim i crnim flasterima
- Slika 96.** Crtanje bisernice smeđim i crnim flomasterima
- Slika 97.** Dječji radovi
- Slika 98.** Igra s pjevanjem „Mi smo djeca vesela“
- Slika 99.** Igra s pjevanjem „Mi smo djeca vesela“
- Slika 100.** Notni zapis igre s pjevanjem „Mi smo djeca vesela“

Slika 101. Igra s pjevanjem „Sunce sije, kiša će“

Slika 102. Igra s pjevanjem „Sunce sije, kiša će“

Slika 103. Notni zapis igre s pjevanjem „Sunce sije, kiša će“

Slika 104. Igra s pjevanjem „Čoro, čoro“

Slika 105. Notni zapis igre s pjevanjem „Čoro, čoro“